

Slovenski Pravniki.

Leto XXVII.

V Ljubljani, 15. julija 1911.

Štev. 6. in 7.

Zagovorništvo.

Spisal dr. Metod Dolenc.

II. Težnje po preosnovi¹⁾).

Ako naj je govor o reformah, ki se tičejo sodnikov po poklicu, sodnikov lajkov in odvetnikov, onda velja, da je najbolj pereče vprašanje glede odvetniškega stanu; aktualna, pa ne akutna je potreba reforme sodniškega stanu in pač še daleč je upanje, da se presnuje sodna ustava glede udeležbe lajkov na pravosodju, to navzlic izdanim prednačrtom zakonov o novi organizaciji sodišč.

1. Ni menda slab »omen« za reformo odvetniškega reda, da stoji že nekaj časa izza ustavne dobe tretji odvetnik na čelu justične uprave (Hein, Pražák, Hochenburger). Ena želja se je pod njegovo egido odvetnikom že izpolnila. Od 1. julija 1909 naprej velja nov odvetniški tarif, ki je pristojbine odvetnikom precej zboljšal in osobito tudi določil, da velja tarif tudi za kazenske zadeve. To prej ni bilo zaukazano, pač pa se je splošno v tem zmislu postopalo. Sploh se je začelo stremljenje v prilog reformi odvetniškega reda hitreje gibati.

Napori za spremembo odvetniškega reda trajajo, skoraj odkar velja odvetniški red iz leta 1868. Že od leta 1869. nadalje pečali so se odvetniški zbori opetovano osobito z globokosežnim vprašanjem o zaključenem številu odvetništva (*numerus clausus*)²⁾. Dne 28. fe-

¹⁾ Gl. „Slov. Pravniki“ št. 2 in 3 letos. Ta razprava je bila priposlana pred več meseci, torej pred razpustom poslanske zbornice.

Ured.

²⁾ Coumont (Ger. Z. 1900, str. 155) je za „*numerus clausus*“; število bi moralo biti za vsako deželo, za vsaki kraj, za vsaki okoliš okrajnega sodišča posebej določeno. Odbor češke odvetniške zbornice se je takisto za „*numerus clausus*“ izrekel, ali na občnem zboru njegova ni obveljala (Ger. Halle 1899, str. 454). Tudi plenarni zbor od 21. novembra 1909 se je izrazil zoper uvedbo zaključenega števila. Najtemnejša varijanta zagovornikov zaključenega števila se niti ni strašila imenovalne pravice justičnega ministrstva: Krása, l. c. str. 19, 20. „Materijalna podlaga avstrijskega odvetništva se mora postaviti na trdne noge; ljudje, ki se drže nazora „kupčija je kupčija“, ne morejo biti odvetniki, ampak avoués; za te pa ni treba zaključenega števila.“ Dr. M. Ettinger, Ger. Halle 1904, str. 109.

bruarja 1884 predložila je vlada poslanski zbornici načrt, ki pa je imel v bistvu le eno res značilno določbo, spreminjajočo veljavni odvetniški red: koncipijentska praksa naj bi se podaljšala od sedem na osem let. (Dandanes zahtevajo odvetniški koncipijenti baš narobe skrajšavo prakse.) Pa ta načrt bil je hitro pozabljen. Kmalu nato stavil je načrt k novemu kazensko-pravdnemu redu nov, čeprav ne baš globokosežen predlog, da naj imajo pravico pledirati pred kasa-cijskim dvorom le resnični odvetniki, pa doktorji prava, ki so člani učiteljskega zbora juridične fakultete. Tudi ta zahteva se je pozneje opustila. Pa odvetniške komore različnih dežel zahtevale so vedno v resolucijah preosnove.

Latentna kriza v odvetniškem stanu postala je očitna, ko se je nov civilno - pravdni red uvedel. Vsled tega se je je zahtevalo od odvetniških komor, naj stavijo reformske predloge. Nižjeavstrijska komora — izmed vseh najmočnejša — imenovala si je posebno komisijo; eden izmed najuglednejših članov dunajskega baroja, dr. Ružička, dobil je nalogo, da izdela načrt. O njegovem načrtu se je posvetovala komisija, njen operat je odkazala nižje-avstrijska zbornica v plenarni seji leta 1907 stalni državni delegaciji odvetniških komor. Le-ta je dala ves načrt novemu komiteju v posvet. Na splošnem odvetniškem zboru leta 1908 bil je sprejet in potem natiskan. Sedaj se nahaja celo delo v ministrstvu, ki je tudi od sodišč zahtevalo, da povedo svoje mnenje. Bržčas postane kmalu predmet parlamentarne akcije in ima dokaj upanja, da se uresniči. Saj določbe odvetniškega reda niso baš »politikum« in prosta združba odvetnikov je v poslanski zbornici ne samo mnogoštevilna, ampak tudi zelo vplivna!

2. Namen teh vrstic ne more biti, obravnavati vse reforme, katere naj se po tem načrtu sprožijo. Zadostovalo bode, da se najvažnejše omenijo, one pa, ki se več ali manj tičejo kazenskih zadev, vsaj na kratko orišejo. Pri tem pa treba semtertja tudi preko mej oficijalnega načrta seči, da se pokaže, kakih nazorov so krogi, ki stoje izvan oficijalnih urednikov načrta.

Po načrtu naj se ne spremeni na celem odvetniškem redu ničesar bistvenega. Odvetniki naj se niti ne dele v odvetnike višje ali nižje vrste (mestni, podeželski odvetniki), niti naj se ne lokalizira odvetništvo, še manj pa naj se uvede numerus clausus. Pač pa naj se vse različne titulature, kakor sodni in dvorski odvetnik, deželni

odvetnik, odpravijo. Spremembi doslejšnjih temeljev odvetniškega reda hodilo bi to navskriž, da bi prišla prepozno. Gotove pravice so že ustanovljene, na teh se ne da spreminjati ničesar, vsaka preobrazba postala bi še le po desetletjih — dejstvo. Pa tudi tista smer, da naj postane odvetništvo čisto »prosti« obrt,¹⁾ je bila odklonjena.²⁾

Korenite spremembe odvetništva torej ne bo; zato pa gre vse stremljenje za tem, da se delokrog odvetnikov kar najbolj možno razširi³⁾, pa četudi na kvar drugim stanovom. Tako je s tem, da se predlaga, naj imajo edino le odvetniki pravico zastopstva pred vsemi oblastvi in korporacijami, izrečena zahteva, da bodi v bodoče država po odvetnikih, ne pa po finančni prokuraturi zastopana. Glede notarijata, kateremu bi sicer naravnost ne mogli priti do živega, doseglo bi se rado na ta način nekaj, da bi se opustilo določbo, da sta odvetništvo in beležništvo v eni osebi nezdružljiva. Še drug stan bi bil po načrtu na slabšem: uradniki, ki hočejo prestopiti k odvetništvu.⁴⁾ To naj bi jim bilo zabranjeno, ako imajo kako plačano službo, izvzemši učiteljsko. To je kakor na dlani, da je ta določba naperjena naravnost zoper prestopanje sodnikov k odvetništvu. Pa po krivici: Zakaj naj bi se moral sodnik, ki hoče svoj poklic spremeniti iz kateregakoli vzroka, ki se pa njegove osebne časti prav nič ne tiče, pokojnini odreči, dasi si jo je tekom službe z mesečnimi

¹⁾ Dr. E. Blumenfeld (Was uns wehe- und nottut?, Ger. Halle 1904 str. 86) obžaluje celo določilo kazenskega zakonika, da se sme vsled gotovih obsodb odreči akademični naslov.

²⁾ Omembe vredno je, da se je od druge strani propagirala uvedba starostne meje za izvrševanje odvetniške prakse, namreč 71. leto. Krasa, l. c., str. 23.

³⁾ Ne razširitve prisilnega zastopstva po odvetnikih, ampak močnejše poudarjenje možnosti zastopstva po odvetnikih v davčnih, pristojbinskih, upravnih, obrtnih stvareh zahteva Coumont, Ger. Zeit. 1900, str. 157.

⁴⁾ Značilno za to, kako se sodi o prestopu sodnikov k odvetništvu, je n. pr., da je odbor odvetniške komore v Splitu vposlal parlamentu resolucijo z dne 4. avgusta 1908, da naj se sodnikom vstop v odvetništvo zabrani (Ger. Halle 1908, str. 624). Bukovinska zbornica pa je vpis nekega svetnika v imenik odvetnikov kar odklonila, češ izpričevalo, na katerega podlagi je bil umirovljen, pravi, da je težko bolan; odvetniški stan pa zahteva še več, osobito glede fizične moči, kakor sodniški. Ger. Halle 1909, str. 363, pravi, da je to stališče »rabulistično«. Glej k temu vprašanju še dr. pl. Nemetz, Ger. Z. 1896, str. 246.

3·8% od plače sam odplačeval (O tem bi se pač dalo govoriti, ali je umestno, da otvori sodnik prav tam, kjer je nazadnje služboval, svojo odvetniško pisarno.) Ne sme se prezreti, da vstrajajo odvetniki na stališču, da se naj odvetnike imenuje za sodnike, in da zahtevajo zakon za ureditev pravice do prestopa: Pri zasedanju svetniških mest na sodnih dvorih naj bi se nekaj odstotkov, morebiti 20 do 25% vseh mest, ki postanejo prosta, pridržalo izključno proslcem iz odvetniškega stanu²⁾. Natečaj naj bi se le za odvetnike razpisal, ki so svoj poklic najmanj deset let izvrševali. (Mari naj se taki odvetniki takisto odrečejo — nalik prestopivšim sodnikom — onemu premoženju, ki so si ga pridobili z advokaturo, ali vsaj uživanju obresti tistega premoženja??)

Da se zahteva popolna avtonomija — na čelu jej po zakonu ustanovljena stalna splošna delegacija odvetniških komor — ni, da bi se posebej poudarjalo. Odmera stroškov naj bi se sodiščem odvzela. Doslej velja — od leta 1833. naprej — da se morajo vsi pravdni in zastopniški stroški, ki narastejo v sodnem postopanju, pred iztirjanjem tožbenim potom sodno odmeriti, razun ako so se stranke med seboj kako drugače dogovorile. Za prihodnost pa se hoče, da naj veljajo za razmerje med odvetnikom in klientom edino le splošne določbe o mezdnih pogodbah, le glede kurencij naj bi ostalo vse pri starem. Ako bi nastal glede nagrade prepir, naj bi bilo sodišče primorano, na predlog ene stranke zahtevati mnenje odbora odvetniške zbornice ali pa zaslišati kakega odvetnika za zvedenca. (Od druge strani se predlaga, da naj se odmera stroškov prepušča razsodišču, sestavljenemu iz sodnikov in odvetnikov.) Disciplinarno postopanje naj se tako preosnuje, da odpade pravica pritožbe zoper odločbe disciplinarnega sveta odvet-

¹⁾ Odvetniki ter člani juridičnih fakultet morali bi sploh gotov odstotek vseh prostih sodniških mest zasesti, zahteva dr. Oton Friedmann (Ger. Z. 1896, str. 385 nasl.). Nadalje glej Kann, l. c. str. 30, ki zahteva, naj se odvetnikom prizna pravica, da vstopajo v gotovih slučajih kakor nadomestni sodniki. Temu nasproti glej resolucijo sodniške združbe (Ger. H. 1907, str. 501): Klicanje odvetnikov k vrhovnemu sodišču gre na stroške sodnikov; pravico predlaganja morale bi imeti odvetniške zbornice, sodišča, višja sodišča. Morala bi veljati popolna reciprociteta. Odvetniki morali bi se sprejemati v tistem činovnem razredu, kateri imajo sodniki, njihovi vrstniki. Za to pa bi morale nadomestiti odvetniški izpit, če kdo pet let službuje kakor samostalni sodnik ali glasovalec na sodnem dvoru.

niških zbornic, ki pristojna doslej višjemu državnemu pravdniku. Celo udeležba generalne prokurature v slučajih priziva ali pritožbe naj se neha. O prizivih naj bi sodil senat dveh državnih sodnikov in dveh odvetnikov pod predsedstvom predsednika vrhovnega sodišča ali njegovega namestnika.

Glede koncipijentstva se je nekoč čisto resno predlagalo, naj se začasno vsprejem koncipijentov v odvetniške pisarne prepove, in s tem bi se naval k odvetništvu zadržal.¹⁾ Na drugi strani pa se želi, da naj se dovoli koncipijentom, ki še nimajo substitucijske pravice, opravljati posle, za koje velja relativno prisilno zastopstvo. Prav nič pa se ni hotelo spreminjati zahteve po sedemletni praksi; pač pa se je pojavilo nekaj želja glede odvetniškega izpita.²⁾ Predlagalo se je na pr. tudi, da naj se zahteva vsaj enkratna obligatorna sprememba pisarne, in sicer tako, da bi bil koncipijent vsaj eno leto uslužben v kraju, v katerem je le eno okrajno sodišče. Pri skušnji naj bi ne bili sodniki komisarji, po skušnji pa naj bi moralo preteči vsaj šest mesecev, predno bi bil možen vpis v imenik odvetnikov. Tudi uvedba »stage«-razmerja se je že propagirala.

3. Kar se tiče posebej predlogov, ki zadevajo kazenska sodišča, bilo bi najprej omeniti, da naj bi imel odvetnik po načrtu to ugodnost, da bi bil za vse v izvrševanju svojega poklica storjene izjave kazensko le tedaj odgovoren, ako niso s stvarjo v zvezi. Da bi se odvetnike kar najmanj nadlegovalo s tožbami radi razžalitve časti, naj bi imeli pravico imunosti ter pravico odklonitve pričevanja. Od druge strani želela se je določba, da bi se smelo le tedaj odvetnika radi ustnih ali pismenih izjav pred sodnikom zasledovati, kadar bi baš ta sodnik potrdil, da se mu tista izjava ni zdela niti potrebna, niti za varstvo upravičenih interesov umestna.

Pač upravičeno pa zahtevajo odvetniki, da se razprave pred kasacijskim dvorom ne smejo vršiti brez obsojenčevega zastopstva.

¹⁾ Zanimivo je, da je pred kratkim neka avstrijska odvetniška komora predlagala nekaj zapah zoper vsprejem nadaljnjih koncipijentov; ideja se je resno še pred 20 leti sprožila in so ji tedaj nadeli ime „betlehemske umorstvo koncipijentov“. Jur. Bl. 1906, str. 3.

²⁾ Coumont govori (Ger. Z. 1900, str. 157) o reformi odvetniškega izpita. Po njegovem mnenju bi bilo deliti izpite na 3 dele: Po 3 letih izpit iz kazenskega prava in kazenskega pravnega reda (po tem izpitu bi imel koncipijent pravico zagovarjati); po 5 letih izpit iz civilnega prava in civilnega pravnega reda; po 7 letih iz upravnega prava.

Nekateri smatrajo celo za primerno, da naj bi se vsakemu pred zborni sodišče vabljenemu obtožencu pridodal zagovornik.¹⁾ Kakor kolorar k tej zahtevi pa se je nasvetovalo uvesti plače za ex offo-zagovarjanja, vsaj pred poroto. Glasom načrta naj bi dobil zastopnik ubogih vsaj gotove stroške od države povrnjene.²⁾

Toliko o reformskih težnjah odvetnikov. Samo z ozirom na gori dostavljene besede glede notarjev kakor zagovornikov v kazenskih stvareh še to-le: Zahtevala se je že popolna odstranitev notarijata, sicer ne od oficijalnega načrta, pač pa od druge strani odvetništva.³⁾ Skoraj kaže, kakor da bi bila justična uprava hotela ustreči vsaj deloma odvetniškim zahtevam, kajti dokaj notarskih mest se je že opustilo, novih pa skoraj nič sistemizovalo. Sicer pa bi popolna odstranitev notarjev in izročitev njihovih agend odvetnikom

¹⁾ Vladni načrt zakona o kazenskem ravnanju z mladostniki predlaga, da se obtožencem, ki še niso izpolnili 18. leta, pri razsodilnih sodiščih v vsakem slučaju, pri glavnih in prizivnih razpravah radi prestopkov pa tedaj pridá zagovornik, ako je zakoniti zastopnik na kaznjivem dejanju soudeležen, ali pa ako se pokaže, da je to potrebno ali umestno, ker je mladostnik v duševnem oziru še malo razvit. — Dr. E. Suess, Ist eine Erweiterung der obligatorischen Verteidigung zu befürworten? (Ger. Z. 1897, str. 39), zahteva obligatorno zagovorništvo: 1. pri hudodelcih, ki še niso 16. leta izpolnili („prvo zaslišanje je pravi moment, pri katerem naj se zagovarjanje prične“); 2. pri gluhih, mutcih in drugače težko telesno pohabljenih; 3. kakor hitro se je ustanovilo, da je bil obtoženec že enkrat v blaznici, ali da se dá o njegovem normalnem duševnem stanu dvomiti. — Jur. Bl. 1908, str. 124 prinašajo naslednji predlog „odvetnika z dežele“: Vpis v imenik zagovornikov vsposablja naj najprej le za zagovarjanje pred okrajnimi sodišči; še le vpis v imenik odvetnikov naj upravičuje zagovarjanje pred senati. Iz števila pravih zagovornikov, ki so bili že gotovo vrsto let zagovorniki, in so za to posebno sposobni, naj bi se naredil imenik justičnih zagovornikov, ki bi smeli pred poroto poslovati. Za uboge stranke, ki si ne morejo lastnega zagovornika najeti, nastavilo naj bi se pri vsakem sodnem dvoru določeno število plačanih uradnih zagovornikov, na podlagi terna-predloga odvetniške zbornice. Ravno tako pri višjih sodiščih višje zagovornike, pri vrhovnem sodišču generalne zagovornike. Uradni zagovorniki dejali bi se pri sodiščih na deželi v 8. ali 7., višji zagovorniki (12–15 po številu) v 6., generalni zagovorniki (3) pa v 5. činovni razred.

²⁾ Ex offo-zastopstva morala bi se sploh nagrajevati (Ger. Halle 1900, str. 155), in sicer z 20 K pri razsodilnih, s 40 K pri porotnih razpravah. — Zagovornikom zakonske vezi priznalo se je z zakonom z dne 2. febr. 1909, št. 24 drž. zak. povračilo njihovih stroškov.

³⁾ Dr. E. Blumenfeld, l. c., Ger. Halle 1904, str. 86.

brez dvoma povzročila, da bi prišlo odvetništvo v nekako zavisnost od sodišč. Zato pa take preosnove ni želeti. Pa tudi na odpravo zagovorniških pravic notarjev se pač ne bo moglo misliti; zakaj notarji so pri mnogih podeželskih okrajih sodišč edini zagovorniki, katerih bi se pač težko pogrešalo.

Anton Pflieger vitez pl. Wertenau.

(Ob stoletnici obč. drž. zakonika.)

Praznovanje stoletnice našega obč. drž. zakonika, ki se je zlasti izrazilo in slovesno vršilo na Dunaju dne 1. junija t. l., je imelo tudi namen, da se je izkazovala čast in izrekla zahvala spominu onih odličnih pravnikov in mislecev, ki so pomagali zgraditi v klasični, še danes občudovani obliki mojstrski zakonik za celo stoletje in še dalje. Med temi možmi sta bila tudi dva kranjska rojaka: dr. Anton pl. Pflieger in pa dr. Tomaž Dolinar. Le-ta ni bil neposredno član v nobeni komisiji za obč. drž. zakonik, a prispeval je pripomnje k gradivu in prejel za to »jako koristno sodelovanje« pohvalo dvorne komisije za zakone z dne 5. julija 1811, torej komisije, v katero je bil poklican šele z dvornim dekretom od 22. septembra 1816.¹⁾ Vse drugačen, naravnost končno odločilen vpliv na tolikanj pretehtano vsebino zakonika, pa je imel dr. Anton pl. Pflieger, to pa vsled nenavadnega zaupanja, katero je ta naš rojak užival pri cesarju Francu I. Ko je bil začetkom leta 1808 načrt zakonika v dvorni komisiji za zakone že v drugo revidiran in predložen v sankcijo, je cesar dal izročiti načrt pl. Pfliegerju, tedanjemu pravemu državnemu in konferenčnemu svétniku, v ta namen, da ga pregleda in v njem izpremeni, kar misli, da je treba. Izjave in nasvete njegove je cesar dne 5. novembra 1809 oddal zopet komisiji z naročilom, da naj se skliče nova seja in na njo povabi tudi pl. Pflieger. To se je takoj zgodilo in v tretjem branju je bilo vsprejetih vseh 76 izpreminjevalnih predlogov, katere je bil pl. Pflieger

¹⁾ Gl. dr. Volčič: životopis Tomaža Dolinarja v „Slov. Právniku“ l. 1905 str. 46 nasl. in v posebnem natisu.